

'Ben Ali Libi. Goochelaar', een gedicht van Willem Wilmink.
Verhaal van Allard van Lenthe, september 2016

-Op een lijst van artiesten, in de oorlog vermoord
-staat een naam waarvan ik nog nooit had gehoord,
-dus keek ik er met verwondering naar:
-Ben Ali Libi. Goochelaar.

-Met een lach en een smoes en een goocheldoos.
-en een alibi dat ie zorgvuldig koos,
-scharrelde hij de kost bij elkaar:
-Ben Ali Libi, de goochelaar.

-Toen vonden de vrienden van Weduwe Ros
-dat Nederland nodig moest worden verlost
-van een wereldwijd joods-bolsjewistisch gevaar
-ze bedoelden natuurlijk die goochelaar.

-Wie zo dikwijls een duif of een bloem had verstopt,
-kon zichzelf niet verstoppen toen er hard werd geklopt.
-Er stond al een overvalwagen klaar
-voor ben Ali Libi de goochelaar.

-In 't concentratiekamp heeft hij misschien
-zijn aardigste trucs nog wel eens laten zien
-met een lach en een smoes, een misleidend gebaar,
-Ben Ali Libi, de goochelaar

-En altijd als ik een schreeuwer zie
-met een alternatief voor de democratie.
-denk ik: jouw paradijs, hoeveel ruimte is daar
-voor Ben Ali Libi de goochelaar?

-Voor Ben Ali Libi, de kleine schlemiel
-Hij rustte in vrede, God hebbe zijn ziel.

Joost Prinsen.

Wanneer Joost Prinsen dit gedicht van Willem Wilmink voordraagt, doet hij dat met een brok in zijn keel.

Hij kent de geschiedenis van het gedicht.

Prinsen is met Wilmink bij een opening van een tentoonstelling over vooroorlogse joodse kunstenaars in het Nederlandse Theater Instituut in Amsterdam.

Ze zien op een namenlijst de naam 'Ben Ali Libi. Goochelaar' staan. Prinsen zegt: 'Zo'n goochelaartje, zat die Hitler nou echt in de weg? Had Hitler niet aan zijn Germaanse Rijk kunnen werken zonder die Jodenvervolging?'

Wilmink gaat er een gedicht over schrijven, Prinsen wacht af.

Wanneer het hem te lang duurt, zegt Joost Prinsen: 'Als je er niet uitkomt Willem, ik kan het ook, wie het doet maakt mij niet uit, maar dat gedicht over Ben Ali Libi moet er komen!'

Het komt er, een dag later is het gedicht af.

‘Ik was er zo mee klaar’, zegt Wilmink, ‘ik moest er alleen even inkomen, ik moest me verdiepen in die schlemiel, hij is dood, ik kwam hem nergens meer tegen’.

Dirk Jan Roeleven.

De cineast Dirk Jan Roeleven heeft in zijn film ‘Ben Ali Libi goochelaar’ uit 2015 onderzocht of Ben Ali Libi echt heeft bestaan, tot die tijd wist niemand dat Ben Ali Libi heeft bestaan.

Zijn naam is Michel Velleman (1895-1943), hij woonde met vrouw en kinderen op het Merwedeplein in de Rivierenbuurt in Amsterdam. Michel Velleman en zijn vrouw werkten voor de Joodse Raad en beschikten over een ‘Sperre’, een document, dat hen moest vrijwaren van deportatie.

Die deportatie kwam toch.

In juni 1942 werd het gezin Velleman opgepakt en via Westerbork (waar ze een jaar bleven) afgevoerd naar Kamp Sobibor in Polen.

Daar ging het gezin rechtstreeks uit de trein de gaskamer in.

Dirk Jan Roeleven heeft in zijn film ook het verhaal van de kampslachtoffer Jules Schelvis opgenomen.

Jules Schelvis is een levenslustig mannetje, dat in de film aan de hand van een zelfgemaakte houten maquette laat zien hoe het Kamp Sobibor in elkaar zat, waar de aangevoerde joden in groepen werden verdeeld (die wel, die niet naar de gaskamer) en waar hij de dans ontsprong door zich te melden voor een groep arbeiders die het kamp op orde moet houden. Schelvis was jong en sterk, ze hadden nog wat aan hem.

Hij ontsprong de dans, Ben Ali Libi niet.

Het einde van de film bestaat uit opnames van wat er in 2015 nog van het Kamp Sobibor over is.

Er is niet veel van over, het is een openluchtmuseum, maar het is meer openlucht dan museum.

Een Poolse historicus wijst plekken aan, hij wijst de plek aan waar de aangevoerde joden zich moesten uitkleden en het pad waarover ze naar de gaskamer moesten lopen.

Hij doet het voor, hij loopt het pad af, hij stopt.

‘Hier gingen ze het graf in’, zegt hij.

Ik kan het niet aanzien.

Ik kan kijken naar mensen die elkaar doodschieten, leven is strijd, maar dit is zo’n oneerlijke strijd, dit is zo ontluisterend.

Het is te laat voor Ben Ali Libi, het doek is gevallen.

Nooit weer, ja ja. ..wat staat ons nog te wachten met Erdogan, Trump, Marie Le Pen en Geert Wilders. Hun minachting voor de rechtstaat en de democratie gaat nog veel mensen de kop kosten.

Politici horen mensen te verenigen, geen wig drijven, geen bevolkingsgroepen wegzetten, geen haat zaaien.

Daarom is het eind van het gedicht van Willem Wilmink zo’n schot in de roos.

-En altijd als ik een schreeuwer zie

-met een alternatief voor de democratie.

-denk ik: jouw paradijs, hoeveel ruimte is daar
-voor Ben Ali Libi de goochelaar?

-Voor Ben Ali Libi, die arme schemiel..
-Hij rustte in vrede, God hebbe zijn ziel.

-Voor Ben Ali Libi, die arme schemiel..
-Hij rustte in vrede, God hebbe zijn ziel.